

Гражданскоправни науки

Трета част

ГРАЖДАНСКИ ПРОЦЕС

Атанас Атанасов

Седмо издание • 2024

Атанас Атанасов

ГРАЖДАНСКОПРАВНИ НАУКИ

Трета част

ГРАЖДАНСКИ ПРОЦЕС

LawStore © 2024

www.lawstore.bg

Всички права запазени

© Атанас Атанасов 2024

Поредност на изданието 7

Първо издание 2014

Второ издание 2015

Трето издание 2017

Четвърто издание 2020

Пето издание 2021

Шесто издание 2022

Седмо издание 2024

Екип

Атанас Атанасов

Александра Атанасова

Веселина Русева

Симона Сефтерска

Ралица Росенова

Книгата се издава, разпространява и доставя лично от автора или от негови партньори.

Тази книга и части от нея не могат да бъдат издавани или преиздавани в книжен или електронен формат, съхранявани, възпроизвеждани и разпространявани по какъвто и да е начин без изричното писмено съгласие на автора или по изрична разпоредба на закона.

Запитвания по отношение на авторските права могат да бъдат отправяни на email: actual@lawstore.bg

ISBN 978-619-7394-41-2

София

Р България

59 • Страни и представителство в исковия процес

Страни в исковото производство – понятие и видове.
Процесуална правоспособност и дееспособност. Процесуална легитимация. Процесуално представителство.

I. Страни в исковия процес

1. Понятие и определяне на страните

1.1. Понятие

Страните в исковото производство са **процесуалноправните субекти, от чието име и срещу които се води делото** (чл. 26, ал. 1 ГПК).

Страните по делото са адресати на процесуалноправните норми, а от тук и носители на процесуалните права и задължения.

Страните в исковия процес се означават с термините:

Ищец Това е лицето, от чието име се предявява иска.

Отвѣтник Това е лицето, срещу което е предявен иска.

Тъй като гражданският процес е организиран като **защита-санкция**, той ще даде защита на правоимащия и ще осъществи санкция спрямо правонарушителя.¹ Процесуалната роля на страните е без значение. Така например, по един положителен установителен иск, страната, която

1 Вж. Сталев, Ж., Цит. съч., VIII изд., с. 28 и сл., IX изд., с. 29 и сл.

претендира спорното право, ще бъде ищец, но по един отрицателен установителен иск, същата страна ще е поставена в ролята на ответник.

1.2. Определяне на страните

Кои са страните по едно гражданско дело, **се определя от лицето, което предявява иска – ищецът**. Това става в исковата молба, която той депозира в съда. Тя следва да съдържа задължително името и адреса на ищеца и ответника (чл. 127, ал. 1, т. 2 ГПК).²

С връчването на препис от исковата молба **ответникът добива качеството на страна по делото независимо и въпреки своята воля**.³

Възможно е качеството на страна в процеса да бъде придобито и **от лице, което първоначално не участва в исковото производство**. Такива са случаите на правоприемство в процеса и замяна на страна.

1.3. Приемство в процеса

В хипотезата на **правоприемство в процеса** съдебното **производство продължава с участието на правоприемника**:

Член 227 ГПК

Когато страната умре или юридическото лице престане да съществува, производството по делото продължава с участието на правоприемника.

1.4. Замяна на страна

Възможно е изменение на страните по иска **по инициатива на някоя от вече конституираните страни по делото**.

Член 228 ГПК

(1) *Изменяне на иска чрез **заменяне на някоя от страните** с друго лице е допустимо при всяко положение на делото в първата*

2 Чрез тези данни ответникът се персонализира и идентифицира, което се явява предпоставка за конституирането му като страна. — ¹ *Решение № 226–2009–IV г.о. ВКС*. Именно формално посочените в исковата молба лица като ищец и ответник стават страни по делото, а не лицата, които подателят е възнамерявал да направи страни. Вж. *Сталев, Ж.*, Пак там.

3 ¹ *Решение № 1951–1957–II г.о. ВС*.

инстанция със съгласието на двете страни и на лицето, което встъпва като страна по делото.

- (2) Съгласието на ответника не е необходимо, когато ищецът се отказва от иска си спрямо него.
- (3) Ищецът може да насочи иска си срещу ответник, който не е съгласен да встъпи в делото. Но в този случай искът срещу новия ответник се смята за предявен от деня, в който исквата молба срещу него е постъпила в съда.

1.5. Прехвърляне на спорното право

Прехвърлянето на спорното право в течение на производството **не води** до промяна на страните:

Член 226 ГПК

- (1) Ако в течение на производството спорното право бъде прехвърлено върху друго, делото следва своя ход между първоначалните страни.
- (2) Приобретателят може да встъпи или да бъде привлечен в делото като трето лице. Той може да замести своя правода-тел само при условията на чл. 222 (с изричното съгласие на двете страни по делото – бел. авт.).⁴
- (3) Постановеното решение във всички случаи **съставлява пре-съдено нещо и спрямо приобретателя**, с изключение на действията на вписването, когато се отнася за недвижим имот (чл. 114 от Закона за собствеността), и за придобиване на собственост чрез добросъвестно владение (чл. 78 от Зако-на за собствеността), когато се отнася за движими вещи.

4 ⁴ Тълкувателно решение № 79–1977–ОСГК ВС от 30 декември 1977 г. По допускане на замяната съдът се произнася с **определение**. Според ⁴ **Определение № 528–2014–II т.о. ВКС** съгласие на страните не се изисква, когато е налице законно и частно материално правоприемство, когато последното се дължи на държавен акт и на сключен и одобрен въз основа на него прехвърлителен договор.

2. Видове страни

Понастоящем процесуалният закон урежда два вида страни:⁵

Главни	Главни страни са <i>ищецът</i> и <i>ответникът</i> . Без тях производството не може да бъде образувано, нито да се развие и да приключи с правораздавателен акт. Ако към деня на предявяване на иска ищецът или ответникът не съществува, процесуално правоотношение не може да възникне.
Подпомагачи	Това са лица, които встъпват в едно вече образувано дело, за да <i>подпомогнат ищеца или ответника в свой интерес</i> (вж. чл. 218 ГПК). Подпомагащата страна има право да извършва всички съдопроизводствени действия, с <i>изключение на действията, представляващи разпореждане с предмета на спора</i> (чл. 221, ал. 1 ГПК).

3. Процесуална правоспособност и дееспособност

3.1. Процесуална правоспособност

3.1.1. Понятие

Процесуалната правоспособност е признатата от закона възможност за едно физическо лице или обществена организация *да бъде субект на процесуални правоотношения* – да бъде носител на процесуални права и задължения.

⁵ Отмененият *Граждански процесуален кодекс* урежда и *контролиращи страни*. — вж. чл. 19, чл. 300, ал. 5 ГПК (отм.).

Процесуалната правоспособност по правило следва материалната правоспособност на субектите:

Член 27 ГПК

(1) Процесуално правоспособен е този, който е правоспособен по материалното право.⁶

(...)

Процесуално правоспособни са **физическите лица** през цялото време на своя живот, както и **юридическите лица** от момента на възникването до прекратяването им.

Държавата също е процесуално правоспособна (arg. чл. 108, ал. 2 ГПК).

Член 27 ГПК

...

(2) Процесуално правоспособни са и **държавните учреждения, чиито ръководители са разпоредители с бюджет**. Когато ръководителят на държавното учреждение не е разпоредител с бюджет, съдопроизводствените действия се извършват от и срещу висшестоящото учреждение, чийто ръководител е разпоредител с бюджет.⁷

Неперсонифицираните организации (напр. гражданско дружество)⁸ по правило не са процесуално правоспособни.⁹ По изключение законът може да предвиди правоспособност на такова образувание. Така например определението за „работодател“ по смисъла на Кодекса на труда би предоставило процесуална правоспособност по трудови дела на един широк кръг от организации.¹⁰

Клоновете на юридическите лица по правило са също неправо-способни.¹¹ Предявяването на иска срещу клон обаче има значение за

6 Законодателят има предвид лица, правоспособни в частното право (гражданско, търговско, трудово, международно частно право).

7 Държавните органи – разпоредители с бюджет могат да бъдат първостепенни, второстепенни и разпоредители с бюджет от по-ниска степен. Законодателят не е посочил разпоредител с бюджет от каква степен трябва да бъде ръководителят на съответното учреждение, за да е страна в производство. — *Минкова, Г.*, За някои страни, участници в производствата по ДОПК – Във: Финанси и право, С.: ИК „Труд и право“, 2009, бр. 9.

8 [⚡] *Решение № 267–2010–IV г.о. ВКС* • [⚡] *Решение № 423–2000–V г.о. ВКС*.

9 Законодателната тенденция е към признаването на процесуална правосубектност на такива организации. Така например в административния процес неперсонифицираните организации се представляват от определено от членовете на организацията лице (чл. 18, ал. 1, изр. 2 АПК).

10 По смисъла на Кодекса на труда „работодател“ може да бъде предприятие, учреждение, организация, кооперация, стопанство, заведение, домакинство, дружество и други подобни (вж. § 1, т. 1 КТ).

11 Освен по трудови дела, когато клонът има качеството на работодателя (вж. § 1, т. 1 от Кодекса

подсъдността на гражданското дело,¹² както и за международната компетентност по граждански дела.¹³

3.1.2. Значение на процесуалната правоспособност

Процесуалната правоспособност представлява **абсолютна процесуална предпоставка за възникването и съществуването на правото на иск**, за която съдът следи служебно.¹⁴

Началната липса на процесуална правоспособност не може да бъде отстранена чрез последващо одобрение на страна, която в течение на производството е станала правоспособна.¹⁵ Исково производство, при което посоченият в исковата молба ответник е починал преди предявяването на иска, е недопустимо и подлежи на прекратяване, поради начална липса на правоспособна страна, с която да се учреди валидно процесуално правоотношение.¹⁶

Когато в хода на производството физическото лице – страна в процеса, умре или юридическото лице престане да съществува, производството по делото продължава с участието на **правоприемника** (чл. 227 ГПК). Ако междувременно са били извършени действия от името на страната, чиято правоспособност е отпаднала, тези действия могат да бъдат валидирани с обратна сила, ако бъдат потвърдени от правоприемника.¹⁷

на труда). — вж. *Сталев, Ж.* Цит. съч., VIII изд., с. 156, IX изд., с. 149 – 151 и цитираната там практика. Правните последици от решението обаче ще настъпят за юридическото лице (*напр.* за дължение за заплащане на обезщетение).

12 ¹² Решение № 1217–1988–V з.о. ВС.

13 Вж. *напр.* чл. 5, §5, чл. 9, § 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 („Брюксел I“) относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (Консолидирана версия към 26 февруари 2015 г.), както и чл. 4, ал. 2 от Кодекса на международното частно право.

14 ¹⁴ Тълкувателно решение № 1–2017–ОСГТК ВКС от 9 юли 2019 г. • ¹⁵ Решение № 267–2010–IV з.о. ВКС.

15 Вж. *Пунев, Бл., В. Гачев, Г. Хорозов, Д. Митева, Д. Танев, Е. Кръшкова, Е. Балеvsка, К. Топалов, Кр. Влахов, М. Златарева, М. Обретенова, М. Бобатинов, С. Кюркчиев*, Граждански процесуален кодекс. Приложен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика., С.: ИК „Труд и право“, 2012, с. 65. *Обратно: Сталев, Ж.*, Цит. съч., VIII изд., с. 158 – 159, IX изд., с. 151.

16 ¹⁶ Тълкувателно решение № 1–2017–ОСГТК ВКС от 9 юли 2019 г.

17 ¹⁷ Решение № 267–2010–IV з.о. ВКС.

3.2. Процесуална дееспособност

3.2.1. Понятие

Процесуалната дееспособност е признатата от закона възможност за едно лице **да извършва лично процесуални действия** и срещу него да бъдат предприемани процесуални действия.

Процесуалният закон познава **различни степени** на дееспособност.

Обща	Дееспособните физически лица извършват съдопроизводствените действия лично (чл. 28, ал. 1 ГПК).
Ограничена	Непълнолетните и ограничено запретените извършват съдопроизводствените действия лично, но със съгласието на родителите или попечителите си (чл. 28, ал. 2 ГПК).
Специална	Непълнолетните могат да водят делата си лично за спорове по трудови правоотношения или за спорове, произтичащи от обикновени дребни сделки за задоволяване на текущите им нужди , ¹⁸ както и в други случаи, определени със закон . Непълнолетните и ограничено запретените съпрузи могат сами да предявяват брачни иски и да отговарят по тях (чл. 319 ГПК).
Недееспособност	Малолетните и поставените под пълно запрещение са процесуално недееспособни. Вместо тях процесуални действия извършват техните законни представители – родители или настойници (чл. 28, ал. 4 ГПК).

Проблемът за дееспособността **не се поставя при юридическите лица**, тъй като те „**придобиват права и задължения чрез своите органи**“ (чл. 131, ал. 2 ЗЛС).

¹⁸ Вж. чл. 4, ал. 2 от Закона за лицата и семейството.

3.2.2. Значение на процесуалната дееспособност

Дееспособността представлява **абсолютна процесуална предпоставка за упражняване на правото на иск**. За нея съдът следи служебно.¹⁹

Процесуалните действия, извършени от недееспособно лице, са **нередовни**. Тази нередовност **подлежи на саниране** по общия ред за поправка на нередовните процесуални действия (чл. 101 ГПК):²⁰

Член 101 ГПК ²¹

- (1) *Съдът следи служебно за надлежното извършване на процесуалните действия. Той указва на страната в какво се състои нередовността на извършеното от нея процесуално действие и как тя може да бъде отстранена, като определя срок за поправката.*
- (2) *Поправеното процесуално действие се смята за редовно от момента на извършването му.*
- (3) *При неотстраняване на нередовността в указания срок процесуалното действие се смята за неизвършено.*

4. Процесуална легитимация

4.1. Понятие

Всяка от страните има интерес да получи разрешение на правния спор със сила на пресъдено нещо и поради това **разполага с право на иск в процесуален смисъл**.²²

Процесуалната легитимация се определя като **принадлежността на процесуалното право на иск на всяка от страните**.

Процесуалната легитимация се извежда от **правното твърдение на**

¹⁹ [⚖️ Решение № 777–2011–III г.о. ВКС.](#)

²⁰ [⚖️ Решение № 267–2010–IV г.о. ВКС.](#)

²¹ По конкретно относно проявлението на чл. 101 ГПК относно дееспособността вж. [⚖️ Решение № 563–2009–II г.о. ВКС.](#)

²² На правото на иск кореспондира задължението на съда като правозащитен орган и орган на публична власт да образува дело • [📄 Тема 60. Иск.](#)

ищеца в исковата молба.²³ Тя зависи от заявената от ищеца принадлежност на спорното **материално право** така, както същото е индивидуализирано в основанието и петитума на исковата молба.²⁴

Без значение е какво е действителното правно положение (т.е. материалноправната легитимация), тъй като към деня на предявяване на иска то е неизвестно. Дали действителното правно положение съвпада с правното твърдение на ищеца (т.е. дали искът е основателен) ще се реши със съдебното решение.²⁵ Затова липсата на материалноправна легитимация не води до прекратяване на производството по делото, а е основание за отхвърляне на иска.²⁶ Така **процесуалната легитимация обуславя допустимостта на иска, а материалноправната – неговата основателност**. Ако ищецът цели да обоснове изгодна за него процесуална легитимация чрез неистинско твърдение, гаранция срещу това е заплахата, че искът, основан на такова твърдение, ще бъде отхвърлен като неоснователен със сила на пресъдено нещо.²⁷

4.2. Легитимирани страни

4.2.1. Типична процесуална легитимация

Съгласно текста на закона **всеки може да предяви иск, за да възстанови правото си, когато то е нарушено, или за да установи съществуването или несъществуването на едно правно отношение или на едно право, когато има интерес от това** (чл. 124 ГПК).

Легитимирана страна на първо място е **лицето, което твърди, че е носител на спорното материално право**. Легитимирана страна е и **лицето, което отрича** наличието на материално право у другата страна в защита на свое материално право. Именно правните сфери на тези две лица ще бъдат засегнати с решението по правния спор. Всяка от тези страни може да предяви иск (*arg.* чл. 124 ГПК).

4.2.2. Процесуална субституция

В определени от закона случаи **едно лице може да предявява от свое име чужди права** пред съд (*arg.* чл. 26, ал. 2 ГПК). Тази процесуална фигура се означава с термина „**процесуална субституция**“, а лицето, което предявява за защита чужди права, се нарича **процесуален субституент**.

23 [⚖] Решение № 5–2011–III г.о. ВКС.

24 [⚖] Решение № 401–2010–II г.о. ВКС.

25 [⚖] Пак там.

26 [⚖] Решение № 60131–2022–I г.о. ВКС.

27 [⚖] Решение № 401–2010–II г.о. ВКС.

Процесуалната субституция следва винаги от **изрична законова разпоредба**.²⁸ Тя не може да произтича от частноправна уговорка.²⁹

Процесуалният субституент е **главна страна в процеса** и притежава **самостоятелно право на иск**. Той обаче иска осъждане на ответната страна не за себе си, а за лицето, на което принадлежи материалното право. То също ще бъде обвързано от постановеното решение, поради което също се конституира като страна (чл. 26, ал. 4 ГПК).

Законът урежда **два вида** процесуална субституция:

**Процесуално
застъпничество**

При него субституентът предявява от свое име чужди права, като **наред с него се конституира и носителят на спорното право**. Между тези страни възниква необходимо другарство.

**Процесуална
суброгация**

При нея законът предвижда изрично, че **в делото участва само процесуалният субституент**, а носителят на спорното право или въобще не става страна, или изгубва това качество занапред. Процесуална суброгация възниква *при заместване на подпомаганата от подпомагащата страна и при прехвърляне на спорното право в течение на процеса*.³⁰

При разглеждане на иск на процесуалния субституент съдът дължи постановяване с диспозитив, с който спорното материално право се признава или отрича по отношение на лицето, чието право е предявено.³¹

4.2.3. **Легитимация на прокурора**

Прокурорът може да участва в производството **в предвидените от закон случаи** (чл. 26, ал. 3, изр. 1 ГПК). Той участва в делото като главна страна, но *не може да извършва действия, които представляват разпореждане с предмета на делото* (чл. 26, ал. 3, изр. 2 ГПК).

28 Вж. *Сталев, Ж.*, Цит. съч., VIII изд., с. 401, IX изд., с. 392 и цитираната там практика.

29 ² *Решение № 28–2011–I т.о. ВКС.*

30 Ако в течение на производството спорното право бъде прехвърлено върху трето лице, делото продължава между първоначалните страни. Една от първоначалните страни, в качеството ѝ на процесуален субституент, ще брани правата на приобретателя. — вж. чл. 222 ГПК и чл. 226 ГПК.

31 ² *Решение № 176–2018–I г.о. ВКС.*

4.2.4. Другарство

Процесуалното право на иск може да принадлежи *на няколко лица едновременно*. В тези случаи е налице *другарство* в процеса.³² Когато законът поставя изискване за съвместна процесуална легитимация, другарството в процеса е задължително.³³

4.3. Значение на процесуалната легитимация

Процесуалната легитимация е *абсолютна процесуална предпоставка за съществуване на правото на иск*, за която съдът следи служебно. Ненадлежната страна няма процесуално право на иск и не може да участва в процеса в това й качество. Ако искът е предявен от нелегитимиран ищец, производството следва да бъде прекратено.

Ако съдът установи, че искът е предявен срещу ненадлежен ответник или законът изисква задължителна съвместна процесуална легитимация, той указва на ищеца да вземе мерки за конституиране на надлежната страна. Ако указанията не бъдат изпълнени в срок производството следва да се прекрати.³⁴

Определението за прекратяване на делото подлежи на обжалване от страната, чиято процесуална легитимация се оспорва.³⁵

II. Процесуално представителство

1. Обща характеристика

1.1. Понятие

Процесуалното представителство представлява институт на процесуалното право, при който вместо страната *от нейно име действа друго лице*.

32 Тема 64. Усложнения във връзка със страните.

33 Пак там.

34 Решение № 315–2011–IV г.о. ВКС.

35 Вж. *Сталев, Ж.*, Цит. съч., VIII изд., с. 164, IX изд., с. 156.

Чрез фигурата на процесуалното представителство представителят *отклонява от себе си и от своята правна сфера последиците от процеса*.

Представителят извършва процесуални действия винаги *от чуждо име*. Затова не са представители лицата, които действат от свое име, макар и в защита на чужди права (процесуалните субституенти, подпомагащите страни).

1.2. Видове процесуално представителство

1.2.1. В зависимост от обема на процесуалните действия

В зависимост от *обема на процесуалните действия*, които обхваща, процесуалното представителство може да бъде:

Активно	За извършване на определени процесуални действия от името на страната.
Пасивно	За приемане на извършени спрямо страната процесуални действия.
Активно и пасивно	За извършване и за приемане на процесуални действия от името на страната.

1.2.2. В зависимост от източника на представителната власт

В зависимост от *източника на представителна власт* представителството може да бъде:

Доброволно	То се учредява по волята на представлявания.
Законно	Представителството произтича от разпоредбите на закона.
По разпореждане на съда	Такова е особеното процесуално представителство на физически лица (чл. 29, ал. 2–5 ГПК). С разпореждане на съда се назначава особен представител и в случаите, когато ответникът не е намерен на адреса, посочен в делото (чл. 47, ал. 6 ГПК), или липса на известен адрес (чл. 48, ал. 2 ГПК).

1.3. Особености на процесуалното представителство

Процесуалното представителство може да бъде *само пряко*.

Съдът *трябва да бъде уведомен за представителството*, като за това е достатъчно изявлението, че едно лице предприема процесуални действия от чуждо име.

1.4. Представителната власт в процеса

За да може *действията на представителя да обвържат представлявания*, е необходимо наличието на *представителна власт*. Представителят следва да докаже източника на своята представителна власт. Извършеното без представителна власт процесуално действие е *нередовно* и за него се прилага общото правило за нередовните процесуални действия (вж. по-горе чл. 101 ГПК). Действията, извършени без представителна власт, могат да бъдат *потвърдени* и по-късно в хода на процеса.

Решение, постановено при липсата на представителна власт, не е нищожно. Заинтересованата страна може да поиска *отмяна на влязло в сила решение*, тъй като не е била надлежно представлявана (чл. 303, ал. 1, т. 5 ГПК). Такава отмяна *не може да иска насрещната страна по делото*.

2. Законно представителство

2.1. Законно представителство на физически лица

Законното представителство на физическите лица е уредено с оглед на различията в тяхната *дееспособност*.

Безвестно изчезналите лица се представляват от назначените от съда техни представители,³⁶ а *обявените за отсъстващи*³⁷ – от въведените във владение наследници (чл. 29, ал. 1 ГПК).

36 Когато някой изчезне и няма сведения за него, районният съд, по молба на заинтересованите или по искане на прокурора, назначава лице, което да го представлява, да извършва всякакви действия на управление и да взема всички други мерки за запазване на неговите интереси (чл. 8, ал. 1 ЗЛС). Представителят се назначава предпочитително измежду роднините или близките на отсъстващия (чл. 8, ал. 2 ЗЛС). Ако отсъстващият има законен представител, друг представител не се назначава (чл. 8, ал. 3 ЗЛС). Когато отсъстващият има пълномощник, представител се назначава само за онези работи, които пълномощникът няма право да извършва (чл. 8, ал. 4 ЗЛС).

37 Ако отсъствието продължи повече от една година, съдът, по искане на заинтересованите или на прокурора, обявява лицето за отсъстващо (чл. 9 ЗЛС). Лицата, които се явяват наследници

2.2. Представителство на юридически лица

Член 30 ГПК

- (1) *Юридическите лица се представляват пред съдилищата от лицата, които ги представляват по закон или според устройствените им правила.*³⁸
- (2) *Когато липсва правило за представителството, юридическото лице се представлява от двама членове на управлението му.*
- (3) *Държавните учреждения се представляват от своите ръководители според техните устройствени правила.*
- (4) *Общините се представляват от кметовете.*

Синдикът участва в производствата по делата на предприятието на длъжника и завежда от негово име дела (чл. 658, ал. 1, т. 7 ТЗ).³⁹

2.3. Представителство на държавата

Член 31 ГПК

- (1) *Държавата се представлява от министъра на финансите, освен когато в закон е предвидено друго.*
- (2) *По дела, които се отнасят до недвижими имоти – държавна собственост, държавата се представлява от министъра на регионалното развитие и благоустройството.*

Тези органи представляват държавата, независимо кой държавен орган е предизвикал правния спор.⁴⁰ Допустимо е те да упълномощават

на обявения за отсъстващ по времето, за което се отнася последното известие за него, могат да искат от съда да бъдат въведени във временно владение на имотите му (чл. 10, ал. 1 ЗЛС). От деня на въвода пълномощието и представителството, ако има такива, се прекратяват (чл. 10, ал. 2 ЗЛС).

38 Представителна власт на лицата, които ги представляват, се доказва с актовете за избор или назначаване, издадени от органите, които са ги избрали или назначили. — ⁴¹ **Тълкувателно решение № 1–2010–ОСТК ВКС** от 23 ноември 2010 г.

39 Спорно е дали в случая синдикът е представител на самото юридическо лице. — вж. по-подробно **Златарева, М. и авт. колектив**, Граждански процесуален кодекс. Приложен коментар., с. 61 – 62.

40 ⁴² **Решение № 181–2012–II г.о. ВКС**.

и други органи, ако такава възможност е предвидена в закона (*напр.* областният управител по чл. 32, т. 4 ГПК).⁴¹

За надлежното процесуално представителство на държавата **съдът следи служебно**. Обстоятелството, че в исковата молба е посочен ненадлежен представител на държавата, не прави процеса недопустим, нито исковата молба нередовна.⁴² В този случай съдът трябва служебно да обезпечи участието на държавата в процеса чрез надлежния ѝ представител. Това се отнася и за въззивния съд, като *в този случай той няма право да обезсилва първоинстанционното решение* като недопустимо.⁴³

3. Особено процесуално представителство на физически лица

В определени случаи, за да се защитят **правата на определени физически лица**, законът урежда **особено процесуално представителство**. То е неприложимо по отношение на юридическите лица.⁴⁴

Член 29 ГПК

...

- (2) *Страната, която иска да извърши **нетърпящо отлагане процесуално действие** спрямо лице, което е процесуално недееспособно и което няма законен представител или попечител, може да иска от съда, пред който е висящо делото, да му назначи особен представител. В този случай разноските първоначално се понасят от нея.*
- (3) *Лице с **неизвестен постоянен и настоящ адрес** се представлява от лице, специално назначено от съда. В този случай разноските първоначално се понасят от насрещната страна.*
- (4) *При **противоречие в интересите между представляван и представител** съдът назначава особен представител. В този случай съдът според обстоятелствата определя дали първоначално разноските да се поемат от представлявания или от представителя.*

41 Областният управител не притежава собствена процесуална легитимация. — [†] Решение № 181–2012–II г.о. ВКС.

42 [†] Решение № 26–2018–II г.о. ВКС.

43 [†] Решение № 20–2022–I г.о. ВКС.

44 [†] Решение № 510–2010–I г.о. ВКС.

- (5) *Особеният представител може да извършва действия, за които се изисква изрично пълномощно, само с одобрението на съда, пред който се води делото.*

Макар и регламентирано от специална правна норма, това представителство не е законово, тъй като не произтича пряко от закона, а **се основа на акт на съда**. Особен процесуален представител се назначава с **определение на съда**. То е източникът на представителна власт.⁴⁵

4. Представителство по пълномощие

4.1. Понятие

Представителството по пълномощие е **доброволно** процесуално представителство. То възниква въз основа на **едностранно волеизявление на представлявания**, с което упълномощава пълномощник с определена представителна власт по отношение на едно или повече процесуални действия.

Представителната власт на пълномощника се учредява, определя по обем и прекратява според волята на представлявания.

4.2. Страни по упълномощаването

4.2.1. Упълномощител (доверител)

Упълномощител може да бъде **всяко процесуално дееспособно лице**. Това може да бъде страна по делото, неин законен представител, представителен орган на юридическо лице или доброволен представител (в случаите на преупълномощаване). Когато страната е ограничено дееспособна, представителството се нуждае от одобрение на родител или попечител (чл. 28, ал. 2 ГПК).

45 ¹ *Тълкувателно решение № 6–2012–ОСГТК ВКС* от 6 ноември 2013 г.

4.2.2. Пълномощник

Пълномощници на страните в съдебното производство могат да бъдат само **изрично определени от закона лица**.

Член 32 ГПК

Представители на страните по пълномощие могат да бъдат:

1. *адвокатите;*
2. *родителите, децата или съпругът;*
3. *юрисконсултите или други служители с юридическо образование в учрежденията, предприятията, юридическите лица и на едноличния търговец;*
4. *областните управители, упълномощени от министъра на финансите или от министъра на регионалното развитие и благоустройството, в случаите по чл. 31;*
5. *други лица, предвидени в закон.*

4.3. Форма на упълномощаването

Упълномощаването трябва да се извърши в **писмена форма за действителност**, без да е необходима нотариална заверка.

Член 33 ГПК

*Пълномощниците се легитимират с **пълномощно**, подписано от страната или от нейния представител. В пълномощното се посочват трите имена, точният адрес и телефонът на пълномощника. Упълномощаването може да се направи и **устно пред съда**, като се отразява в протокола от съдебното заседание.*

4.4. Видове упълномощаване и представителна власт

4.4.1. За всички граждански дела и за определено дело

Упълномощаването може да бъде **за всички граждански дела** или **за определено гражданско дело**. Когато упълномощаването е за всякакви граждански дела, по които лицето е страна, то се отнася до всички дела, с **изключение на тези за гражданско състояние**. За предявяване на искове за гражданско състояние, включително брачни искове, е необходимо изрично пълномощно (чл. 34, ал. 2 ГПК).

4.4.2. Общо пълномощие и пълномощие за определени процесуални действия

В зависимост от *процесуалните действия, включени в обема на представителната власт*, пълномощното може да бъде:

Общо

Общото пълномощие дава право **за извършване на всички съдопроизводствени действия**, включително получаване на депозирани разноски и преупълномощаване (чл. 34, ал. 1 ГПК). Пълномощното има сила до завършването на делото **във всички инстанции, ако не е уговорено друго** (чл. 34, ал. 4 ГПК). Представителната власт обаче не обхваща отмяната на влязло в сила решение (по чл. 303 ГПК), която е средство за извънинстанционен контрол.⁴⁶ Тези предели на представителната власт намират приложение и по отношение на особения представител, назначен с акт на съда.⁴⁷

Изрично

Изричното пълномощие се отнася **до едно или повече изрично определени процесуални действия**.

За извършване на някои процесуални действия законът изисква **изрично пълномощно**. Това са случаите на *склучване на спогодба, намаляване, оттегляне или отказ от иска, признаване на исканията на другата стра-*

46 ⁴⁶ *Определение № 256–2022–III г.о. ВКС.*

47 ⁴⁷ *Пак там.*

на, получаване на пари или на други ценности, както и при действия, представляващи разпореждане с предмета на делото (чл. 34, ал. 3 ГПК).⁴⁸

4.5. Прекратяване на представителството

4.5.1. Оттегляне на пълномощието

Член 35 ГПК

Доверителят има право да оттегли във всяко време пълномощието си, като уведоми съда, но това не спира разглеждането на делото. Всички действия, извършени законно от пълномощника до оттегляне на пълномощното, остават в сила.

4.5.2. Смърт на представлявания или постановяване под пълно запрещение

Пълномощието се прекратява **със смъртта на упълномощителя** или **с поставянето му под пълно запрещение** (чл. 41 ЗЗД).

4.5.3. Отказ, смърт или поставяне под пълно запрещение на пълномощника

Процесуалното представителство се прекратява и при **отказ, смърт или поставяне под пълно запрещение на пълномощника**. Ако пълномощникът е адвокат, представителството се прекратява и **при лишаването му от адвокатски права**.

Член 36 ГПК

В случай на смърт, психично разстройство или лишаване от права на пълномощника, както и на отказ от пълномощието му, за което е уведомил съда, производството по делото не

48 Според текста на закона изрично пълномощно се изисква и за участие в процедура по задължителна съдебна медиация (чл. 140а ГПК и 140б ГПК). Нормите относно задължителната съдебна медиация понастоящем са обявени за противоконституционни с ¹Решение № 11–2024 КС (Обн. ДВ бр. 57 от 5 юли 2024 г.).

се спира, а разглеждането му може да се отложи за друго заседание, ако съдът прецени, че тези обстоятелства не са могли да станат известни на страната или пък че тя е узнала за тях толкова късно, че не е могла да замести своевременно пълномощника си с друг.

5. Представителство при колективни иски

В производството по колективни иски законът урежда **особено представителство**.⁴⁹

Ищецът по колективен иск е винаги групов субект – група лица, които не са и не е възможно да бъдат индивидуално определени, но са определяеми (чл. 379, ал. 1 ГПК). Всички те са били увредени от едно нарушение.

Лица, които претендират, че са от кръга на увредените лица, или организация за защита на увредените лица или за защита срещу такива нарушения, могат да предявят от името на всички увредени иск срещу нарушителя за установяване на увреждащото действие или бездействие, неговата противоправност и вината (чл. 379, ал. 2 ГПК).

Лицата, които предявяват иска, са **особени представители на колектива**, които *извършват процесуалните действия от негово име и за негова сметка*.⁵⁰ С предявяването на колективен иск се упражнява правото на защита на всички лица, включени в колектива.⁵¹

49 **Тема 78. Особени иски производства.**

50 *Решение № 198–2013–III г.о. ВКС.*

51 Пак там.

ГРАЖДАНСКОПРАВНИ НАУКИ

Трета част

Седмо издание

2024

Благодарим Ви за доверието!

Екипът на *LawStore.bg* работи със старание всяко ново издание да бъде по-удобно, по-целенасочено и да дава максимално добри резултати.

***Ценим високо Вашето мнение и предложения
и ще се радваме да ги получим на:***

actual@lawstore.bg